

Gıda Etiği

Sevda PEHLİVANLAR ÖNEN¹
Yusuf DOĞRUER²

GİRİŞ

Gıda, yalnızca biyolojik bir gereksinimin karşılanmasıyla sınırlı olmayan; aynı zamanda sosyal adalet, çevresel sürdürülebilirlik ve etik değerler açısından çok boyutlu anlamlar taşıyan bir unsurdur. 21. yüzyılda gıda üretimi, dağıtımı ve tüketimi süreçleri, küresel güç ilişkilerinin, teknolojik dönüşümlerin ve toplumsal eşitsizliklerin belirleyici dinamikleriyle yeniden şekillenmektedir. Bu dönüşüm, gıda sistemlerine ilişkin etik tartışmaların yalnızca felsefi düzlemde değil, aynı zamanda politik, ekonomik ve kültürel bağlamda da derinlemesine ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Uluslararası belgelerde güvence altına alınan sağlıklı, yeterli ve güvenilir gıdaya erişim hakkı, günümüzde milyonlarca insan için hâlâ bir belirsizlik alanı oluşturmaktadır. Bir yanda açlık ve yetersiz beslenme; diğer yanda obezite, gıda israfı, aşırı tüketim sorunları, bu çelişkili yapının temel göstergeleri arasında yer almaktadır. Çevresel bozulma ve ortaya çıkan çevre sorunları konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir. Tarımda endüstriyelleşme, biyoteknolojik müdahaleler, genetiği değiştirilmiş organizmalar, katkı maddeleri, hayvan refahı ihlalleri ve etik dışı pazarlama stratejileri gibi olgular, çağdaş gıda sistemlerinin çok katmanlı etik sorunlar doğurmasına neden olmaktadır.

Bu bağlamda “gıda etiği”, bireylerin tüketim alışkanlıklarından başlayarak üretici sorumluluğu, devlet denetimi, şirket politikaları ve küresel ticaret ilişkilerine kadar uzanan geniş bir etik değerlendirme alanı sunmaktadır. Gıdaya ilişkin etik tartışmalar, sadece “ne yiyoruz” sorusuna odaklanmakla kalmamakta; aynı zamanda “nasıl üretiliyor”, “kim üretiyor”, “kimin için üretiliyor” ve “üretim sürecinin tüketicilerin farklı tercih grupları üzerindeki etkileri nelerdir” gibi daha yapısal sorular etrafında şekillenmektedir.

Gıda üretim ve dağıtım zincirlerinde etik değerlere bağlılığın sağlanması yalnızca bireysel tercihlere bırakılmamalı; kamu politikaları, yasal düzenlemeler, akademik araştırmalar ve toplumsal farkındalık süreçleriyle bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Gıda güvenliğini sağlamaya yönelik her müdahalenin aynı zamanda etik bir boyut içerdiği unutulmamalıdır. Etiketleme, fiyatlandırma, reklamcılık, tarımsal ilaç kullanımı gibi alanlarda alınan kararlar, doğrudan toplumsal refah ve kamu sağlığı üzerinde etkili olmaktadır.

Gıda etiğine ilişkin temel yaklaşımları ve tartışmaları disiplinler arası bir perspektifle incelemeyi, bireyden devlete, üreticiden tüketiciye uzanan çok aktörlü yapı içinde ortaya çıkan etik ikilemleri analiz etmeyi ve bu sorunlara ilişkin çözüm yolları sunmak önem arz etmektedir. Böylece hem teorik hem uygulamalı düzlemde, etik ilkelerin çağdaş gıda sistemlerine nasıl entegre edilebileceğine dair kapsamlı bir değerlendirme yapmak faydalı olacaktır.

¹ Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Besin Hijyeni ve Teknolojisi AD., spehlivanlar@mku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8582-0598

² Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Besin Hijyeni ve Teknolojisi AD., ydogruer@selcuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3712-5021

yerinde destek sağlayarak, gıda üretiminde çeşitliliğin korunmasına katkı sunmalıdır.

Gıda Kaybı ve İsrafının Önlenmesine Yönelik Gıda Kurtarma Politikaları

Mezbaha ve üretim tesislerinde gıda kaybını azaltmaya yönelik geri kazanım politikaları oluşturulmalı ve zorunlu hale getirilmelidir. Veteriner Hekimlerin denetiminde, hayvansal gıda atıkları güvenli bir şekilde işlenerek insan veya hayvan tüketimine uygun hale getirilmeli ve böylece israf minimuma indirilmelidir. Ayrıca tüketim fazlası ürünlerin sosyal sorumluluk çerçevesinde bağış zincirlerine dâhil edilmesi desteklenmelidir.

Alternatif Gıdaların Veteriner Denetimine Dahil Edilmesi

Bitkisel bazlı gıdalar ve kültür eti gibi alternatif protein kaynaklarının güvenli üretimi için Veteriner Hekim denetim standartları acilen güncellenmelidir. Bu ürünler için mikrobiyolojik ve kimyasal güvenlik protokolleri oluşturulmalı ve veteriner laboratuvar kapasitesi bu alanlara da genişletilmelidir. Böylece alternatif gıda tüketimi kontrollü bir şekilde desteklenirken tüketici güvenliği korunacaktır.

Gıda Dolandırıcılığına Karşı Denetim Sistemlerinin Güçlendirilmesi

Gıda dolandırıcılığına karşı DNA barkodlama ve izotop analizleri gibi ileri teknolojilerin denetim süreçlerine rutin olarak entegre edilmesi gerekmektedir. Veteriner gıda denetçilerine bu alanda uzmanlık kazandırılmalı ve sahteciliği tespit edecek laboratuvar altyapısı güçlendirilmelidir. Bu sayede tüketici yanıltıcı uygulamalar etkin şekilde önlenilecektir.

Veteriner Hekimlerin Etik ve Mesleki Sorumluluklarının Güçlendirilmesi

Veteriner Hekimler için gıda etiği ve meslek etiği eğitimleri sürekli mesleki gelişim programlarının ayrılmaz bir parçası haline getirilmelidir. Veteriner Fakültelerinin müfredatlarına gıda etiği odaklı dersler eklenmeli ve meslek içi etik sınavlarının uygulanması teşvik edilmelidir. Böylece gıda sisteminde etik sorumluluk bilinci yüksek, topluma ve çevreye duyarlı veteriner hekimler yetiştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, K. (2014). Etik-ahlâk ilişkisi ve etiğin gelişim süreci. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 22-32.
- Aşar, H. (2016). Yaşam sandalı etiği. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (22), 185-206.
- Atan, E., & Doğruer, Y. (2022). Gıda etiği. In C. Evereklioglu & M. Erten (Eds.), *Sağlık bilimlerinde ileri ve çağdaş çalışmalar- II* (ss. 196-215). Duvar Yayınları. https://www.researchgate.net/publication/365335658_GIDA_ETIGI
- Brom, F. W. (2000). Food, consumer concerns, and trust: Food ethics for a globalizing market. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 12(2), 127-139.
- Broom, D. M. (2010). Animal welfare: An aspect of care, sustainability, and food quality required by the public. *Journal of Veterinary Medical Education*, 37(1), 83-88. <https://doi.org/10.3138/jvme.37.1.83>
- Campisi, J. (2019). Slow food. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 2205-2210). Springer Nature B.V.
- Caruso, C. (2019). Emergency food system: soup kitchens and food pantries. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 699-706). Springer Nature B.V.
- Chassy, B. (2015). The Oxford handbook of food, politics, and society. In Herring, J. D. (Ed.), *Oxford University Press*, 578-614.
- Comstock, G. (2010). Ethics and genetically modified foods. In Gottwald, F. T., Ingensiep, H. W., & Meinhardt, M. (Eds.), *Food Ethics* (pp. 49-66). Springer.
- Costa, R., & Pittia, P. (2018). Teaching food ethics. In Costa, R., & Pittia, P. (Eds.), *Food Ethics Education* (pp. 3-21). Springer International Publishing.
- Çokuysal, B. (2020). Sürdürülebilir tarım ve gıda üretiminde etik ikilemleri anlamının ve tartışmanın önemi. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 7(2), 114-123.
- Debucquois, C. (2019). Access to land and the right to food. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 15-19). Springer Nature B.V.
- Demirdöven, İ. H. (2011). Meslek etiklerindeki sorunların kaynağı üzerine. *Kaygı, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 16, 47-52.
- Dere, D. (2018). Yeni egemenler-GDO tehlikesi. *İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve UNESCO Felsefe ve İnsan Hakları Kürsüsü Bülteni, İstanbul Maltepe Üniversitesi*, 3, 8-9.
- Dowe, N. (2002). Global hunger: moral dilemmas. In Mepham, B. (Ed.), *Food Ethics* (pp. 1-17).
- Edwards, F. (2019). Alternative food networks. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 151-157). Springer Nature B.V.
- Ergin, S., & Yaman, H. (2013). Genetiği değiştirilmiş gıdalar ve insan sağlığı üzerine etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 261-274.
- Erol, F. (2017). Bir etik tüketim aracı olarak adil ticaret. *AKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2),

- 143-154.
- Eryılmaz, B., & Biricioğlu, H. (2011). Kamu yönetiminde hesapverebilirlik ve etik. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7), 19-45.
- Evren, M., & Ataman, R. P. (2020). Gıda güvenliği ve etik. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 7(4), 169-177.
- FAO. (2001a). Balancing interests and resolving conflicts. In *Ethical Issues in Food and Agriculture* (pp. 19-25).
- FAO. (2001b). Building a more equitable and ethical food and agriculture system. In *Ethical Issues in Food and Agriculture* (pp. 26-30).
- FAO. (2001c). Current trends. In *Ethical Issues in Food and Agriculture* (pp. 5-18).
- FAO. (2011). Global food losses and food waste – Extent, causes and prevention. Rome.
- FAO. (2019). The future of food and agriculture – Alternative pathways to 2050. Rome.
- FAO. (2020). *Statistical Yearbook World Food and Agriculture 2020* (pp. 25-30).
- FAO/WHO. (2006). Food safety risk analysis: A guide for national food safety authorities. FAO Food and Nutrition Paper 87. Rome.
- Forssell, S., & Lankoski, L. (2015). The sustainability promise of alternative food networks: An examination through “alternative” characteristics. *Agriculture and Human Values*, 32(1), 63–75.
- Fraser, D. (2008). Understanding animal welfare: The science in its cultural context. Wiley-Blackwell.
- Gingras, J., & Duchon, R. (2019). Ethics of dietitians. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 805-812). Springer Nature B.V.
- Godfray, H. C. J., Aveyard, P., Garnett, T., Hall, J. W., Key, T. J., Lorimer, J., ... & Jebb, S. A. (2018). Meat consumption, health, and the environment. *Science*, 361(6399), eaam5324. <https://doi.org/10.1126/science.aam5324>
- Goodman, D., DuPuis, E. M., & Goodman, M. K. (2012). *Alternative Food Networks: Knowledge, Practice, and Politics*. Routledge.
- Renting, H., Marsden, T. K., & Banks, J. (2003). Understanding alternative food networks: Exploring the role of short food supply chains in rural development. *Environment and Planning A*, 35(3), 393–411.
- Güneş, M. (2024). “Piyasa mutluluğu” ve etik “eğreti” değerleri etik değerlerle karıştırmak. In M. Reyhanoglu & Ö. Akın (Eds.), *Doç.Dr. Betül Balıkcıoğlu’nu Anlamak İktisadi ve Politik Konular* (pp. xx-xx). Detay Yay.
- Güzeloğlu, T. (2009). Küresel gıda krizi ve beslenme hakkı (right to food). *TBB Dergisi*, 80, 299-314.
- Hadiprayitno, I. (2019). Food security. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 1235-1242). Springer Nature B.V.
- Haşlak, İ. (2006). Etik kongresinin ardından. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1(1).
- Hayırlıdağ, M., Arslan, M. F., & Büken, N. Ö. (2016). Genetiği değiştirilmiş gıdalar ile ilgili etik ve hukuki tartışmalar ve kıtalararası durum değerlendirmesi. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 22(1), 1-9.
- Hekimci, F. (2010). Ekonominin yükselen değerleri; “etik tüketicilik” ve “etik ticaret”. In Babaoğlu, M., & Şener, A. (Eds.), *Tüketici Yazıları (II)*, TÜPADEM (pp. 47-66).
- Henschke, A. (2019). Biosecurity and food systems. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 289-295). Springer Nature B.V.
- Henschke, A. (2019). Obesity and consumer choice. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 1907-1920). Springer Nature B.V.
- Ingensiep, H., & Meinhardt, M. (2010). Introduction: Food ethics in a globalized world – reality and utopia. In Franz-Theo, H., Hans Werner, M., & Marc, N. (Eds.), *Food Ethics* (pp. 1-4). Springer.
- İşgüden, B., & Çabuk, A. (2006). Meslek etiği ve meslek etiğinin meslek yaşamı üzerindeki etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16), 59-86.
- İyi, S., & Tepe, H. (2019). Etik. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, Açıköğretim Fakültesi Yayını, 3-16.
- Johnson, A. (2002). Animals as food producers. In Mepham, B. (Ed.), *Food Ethics* (pp. 49-63).
- Kaplan, Ç. (2009). Kamu yönetiminde etik ve kamu çalışanlarının etik kavramını algılayışları. *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 343-355.
- Kaynar, P. (2009). Genetik olarak değiştirilmiş organizmalar (GDO)’a genel bir bakış. *Türk Hijyen ve Deneyisel Biyoloji Dergisi*, 66(4), 177-185.
- Klavuz Raci. (2004). Etik sistemler ve kamu yönetimi etiği açısından görünüşleri. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (30), 15-29.
- Klavuz Raci. (2022). Kamu yönetiminde bürokratik tarafsızlığın teorik temelleri ve etik zorlukları. *International Journal of Current Social Science*, 3(2), 47-60.
- Koluman, A. (2009). Dinler ve gıda ilkelden semaviye. *Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 28(1), 25-32.
- Korsmeyer, C. (2019). Aesthetic value, art, and food. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 20-25). Springer Nature B.V.
- Korthals, M. (2008). *Ethics for life scientists*. Springer.
- Korthals, M. (2015). Ethics of food production and consumption. In Herring, R. J. (Ed.), *The Oxford Handbook of Food, Politics, and Society* (pp. 231-250). Oxford University Press.
- Kuçuradi, I. (1988). Ahlak ve kavramları. *Uludağ Konuşmaları*, 20-36.
- Kuçuradi, İ. (2003). Etik ve etikler. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423(1), 7-9.
- Lazarides, H. N., & Goula, A. M. (2018). Sustainability and ethics along the food supply chain. In Costa, R., & Pittia, P. (Eds.), *Food Ethics Education* (pp. 41-61). Springer International Publishing.
- Loo, C. (2019). Access to food. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 9-15). Springer Nature B.V.
- Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve ahlak, benzerlikler, farklılıklar ve ilişkiler. *Türk İdare Dergisi*, 81(463-464), 225-249.
- Manning, L., & Soon, J. M. (2016). Food safety, food fraud, and food defense: A fast evolving literature. *Journal of Food Science*, 81(4), R823-R834.

- Maurice, G. D. S. (2019). Cooking, food consumption, and globalization: ethical considerations. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 498-506). Springer Nature B.V.
- McElhatton, A. (2018). The ethics of consumption. In Costa, R., & Pittia, P. (Eds.), *Food Ethics Education* (pp. 63-84). Springer International Publishing.
- McHughen, A. (2015). Fighting Mother Nature with Biotechnology. In Herring, J. D. (Ed.), *The Oxford Handbook of Food, Politics, and Society* (pp. 431-452). Oxford University Press.
- Mepham, B. (2002). Ethical analysis of food biotechnologies: an evaluative framework. In Mepham, B. (Ed.), *Food Ethics* (pp. 101-119).
- Mepham, B. (2019). Food additives and international trade. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 947-953). Springer Nature B.V.
- Mepham, T. B. (2000). The role of food ethics. *Food Policy, Proceedings of the Nutrition Society*, 59(4), 609-618.
- Mullan, S., & Main, D. C. J. (2001). Principles of ethical decision-making in veterinary practice. In Practice, 23(7), 394-401.
- Nies, K. M. (2019). Food allergies: ethical issues. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 964-970). Springer Nature B.V.
- OIE. (2021). Terrestrial animal health code: Animal welfare. World Organisation for Animal Health.
- Olsen, N. V., & Banati, D. (2014). Ethics in food safety management. In *Food Safety Management* (pp. 1115-1125).
- Özmen, F., & Güngör, A. (2008). Ethics in education supervision. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 137-155.
- Özmet Ergin, S., & Yaman, H. (2013). Genetiği değiştirilmiş gıdalar ve insan sağlığı üzerine etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 261-274.
- Pamuk, Ş. (2010). Genetiği değiştirilmiş gıdalara genel bir yaklaşım. *Kocatepe Veteriner Dergisi*, 3(2), 91-100.
- Parfitt, J., Barthel, M., & Macnaughton, S. (2010). Food waste within food supply chains: Quantification and potential for change to 2050. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 365(1554), 3065-3081.
- Patel, R. (2009). Food sovereignty. *The Journal of Peasant Studies*, 36(3), 663-706.
- Peerzada, R. İ. (2019). Uluslararası hukukta gıda hakkı. (Doktora Tezi). İnsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.
- Schrempf-Stirling, J. (2018). Ethical issues in the food supply chain. In Costa, R., & Pittia, P. (Eds.), *Food Ethics Education* (pp. 85-103). Springer International Publishing.
- Shome, S. (2015). The social vision of the alternative food movement. In Herring, J. D. (Ed.), *The Oxford Handbook of Food, Politics, and Society* (pp. 523-542). Oxford University Press.
- Singer, P., & Mason, J. (2006). The ethics of what we eat: Why our food choices matter. Rodale.
- Spink, J., & Moyer, D. C. (2011). Defining the public health threat of food fraud. *Journal of Food Science*, 76(9), R157-R163.
- Stein, A. (2015). The poor, malnutrition, biofortification, and biotechnology. In Herring, J. D. (Ed.), *The Oxford Handbook of Food, Politics, and Society* (pp. 149-180). Oxford University Press.
- Steinfeld, H., Gerber, P., Wassenaar, T., Castel, V., Rosales, M., & De Haan, C. (2006). Livestock's long shadow: Environmental issues and options. FAO.
- Stewart, J. (2019). South Asia and food. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 2224-2237). Springer Nature B.V.
- Şahinöz, A. (1990). Yeşil devrim ve açlık sorunu. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 233-239.
- Tepe, H. (2003). Etik bilgi ve yaşam. *Felsefe Bölümü Araştırma Dergisi*, 17, 3-7.
- Tepe, H. (2016). Teorik etik: etiğin bilgisel sorunları. *Bilgesu Yayınları*, Ankara, 7-14.
- Thompson, P. B. (2015). Green revolution food technology and its discontents. In *From Field to Fork* (pp. 193-226). Oxford University Press.
- Thompson, P. B. (2015). The fundamental problem of food ethics. In *From Field to Fork* (pp. 106-129). Oxford University Press.
- Thompson, P. B. (2015). You are not what you eat. In *From Field to Fork* (pp. 22-53). Oxford University Press.
- Thompson, P. B. (2016). The emergence of food ethics. *Food Ethics*, 1(1), 61-74.
- Usta, A. (2010). Kamu görevlisinin etik amaç ve ahlaki yükümlülüğüne yönelik bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, (468), Eylül 2010.
- Ünal, M., & Zavalı, Y. S. (2016). Küreselleşme karşıtı bir hareket: Yavaş hareketi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 889-912.
- WHO. (2015). WHO estimates of the global burden of foodborne diseases: Foodborne disease burden epidemiology reference group 2007-2015. Geneva: World Health Organization.
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., ... & Murray, C. J. L. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT-Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*, 393(10170), 447-492.
- Womack, C. A. (2019). Gender, obesity, and stigmatization. In Kaplan, D. M., & Thompson, P. B. (Eds.), *Encyclopedia of Food and Agricultural Ethics* (pp. 1417-1423). Springer Nature B.V.
- Yavuz-Duzgun, M., Altuntas, U., Gultekin-Ozguven, M., & Ozcelik, B. (2018). Communicating food safety: Ethical issues in risk communication. In Costa, R., & Pittia, P. (Eds.), *Food Ethics Education* (pp. 157-166). Springer International Publishing.
- Yetişken, H. (2005). Meslek normlarının etik imkân ve sınırları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1).
- Yıldırım, G., & Kadioğlu, S. (2007). Etik ve tıp etiği temel kavramları. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 29(2), 7-12.
- Zwart, H. (2000). A short history of food ethics. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 12(2), 113-126.